

KILLYÉNI ANDRÁS PÉTER

SOMODI ISTVÁN – A MAGYAR MAGASUGRÁS RENEZÁNSZ EMBERE

Renezánsz ember az, aki sokoldalúan művelt, és számos különböző területen kimagasló tudással vagy tehetséggel rendelkezik. A modernkori olimpiai mozgalom kibontakozásának időszakában ez számos sportolóra elmondható volt, a magyar olimpiai résztvevők körében is bőven találunk olyanokat, akik szakmájukban és a sport különböző ágaiban is egyidejűleg tehetségesek voltak. Elég csak az első olimpiai bajnokunkra, Hajós Alfrédra, a kiváló úszó és építészre gondolnunk.

Ha Kolozsvár szemszögéből vizsgáljuk az első világháborút megelőző sporteredményeket, kimagasló Somodi István alakja. Kiváló atléta és gyorskorcsolyázó, a sport számos ágát űzte, ezzel egy időben oklevelet szerzett a kolozsvári tudományegyetem jogi karán, ahol jog- és államtudományi doktori címet szerzett.

Sporteredményeit tekintve Somodi korának igen sikeres atlétája volt. Az 1908-as londoni olimpiai játékokon ezüstérmet szerzett a magasugrás versenyében, emellett számos nemzetközi és hazai versenyen ért el győzelmet – többször megjavítva a magasugrás országos rekordját. Az első világháború után Somodinak lehetősége nyílt a magyar fővárosba költözni, ahol fényes karrier állt előtte. De a fiatal ügyvéd szülővárosában maradt, ahol tisztviselőként dolgozott, emellett délutánonként és szabadidejében atlétikaedzőként a helyi tehetségeket készítette fel. A szakirodalom Románia első atlétika szakedzőjeként tartja számon, tanítványai 49 ro-

**Az edzéseket
a Sétatéren rögtönzött
„edzőpályán” tartották,
a különböző
technikákat pedig
a fővárosból hozott
szakkönyvek alapján
próbálták elsajátítani.**

mán, illetve magyar bajnoki címet szereztek, emellett 35-ször javítottak országos rekordot.

A világlátott ember, aki a testedzés összes válfajaiban otthonos

■ Ekképp jellemezte Somodit a Sport-Világ 1908. augusztus 9-i száma: „Ifj. Somody¹ István dr., aki feltűnést keltő eredményt ért el a magasugrásban, egyike legrégebb munkatársunknak. – A testnevelés terén terjesztett elveink törhetetlen, hű hirdetője és követője. Egyike azoknak, aki legjobban ismeri és tudja azt, hogy a nemzeti erő művelésének legfőbb alapelve a harmonikus testképzés, mely az atlétika és tornászat egyesített kultuszában csúcsonylik ki. Somody maga mint világlátott ember a testedzés összes válfajaiban otthonos. Jelenleg legkiválóbb atlétánk, aki a szabadtéri sportok összes nemeit űzi.”

Somodi István sportkarrierje minden szempontból atipikus. A Monarchia egyik távoli városából, Kolozsvárról indulva ért el világraszóló sikereket abban az időszakban, amikor elutazni a fővárosba is komoly kihívást jelentett. De életének érdekessége, hogy tudatosan formálta önmagát: rengeteget olvasva állandóan kereste és kipróbálta az új technikákat – mi sem igazolja őt jobban, mint hogy az 1912-es, illetve 1968-as magasugró olimpiai bajnokok is hasonló technikával ugrottak. Így lett Somodi a magyar magasugrás nemcsak úttörője, de megújítója is. Ugyanakkor figyelmet szentelt testére: követte a korabeli szakemberek munkáit, tudatosan étkezett és pihent, így növelve erejét. Ezzel a szemlélettel és testének, erejének ismeretével megelőzte korát, példát mutatott társainak, így nem meglepő, hogy 1910 körül a legjobb magyar atlétaként tartották számon, aki képes volt sikeresen felvenni a versenyt az amerikai, angol, francia és német ellenfeleivel.

Somodi 1885. augusztus 22-én született Kolozsváron. Középiskolás diákként kezdett sportolni, s hamarosan a város legjobbja lett. Később így emlékezett vissza erre az időszakra: „Engem, mint középiskolás diákot, Székács Jóska alföldi diáktársam „vadtított bele” a sportba, ő kedveltette meg velem az atlétikát és én az - ugrásokat választottam. Magas- és távolugró lettem. A kolozsvári református kollégium udvarán trenírozunk, zsineges mércével. Deszka dobbantóról 172 centimétert értem el akkor.”² 1903-ban tett sikeres érettségije után beiratkozott a kolozsvári tudományegyetem jogi karára, s ezzel egyidőben a Kolozsvári Egyetemi Atlétikai Club (KEAC), majd a Budapesti Egyetemi Atlétikai Club (KEAC) versenyzője lett.

Somodi két versenyszámban ért el kiemelkedő eredményeket ekkoriban: magasugrás és távolugrás. 1904-re magasugrásban sorozatosan 170 cm körül ugrott, távolugrásban pedig 632 cm-es egyéni rekorddal rendelkezett, bár edzésen sikerült meghaladnia a 650 centimétert is. Elsősorban az ő sikereinek köszönhetően a KEAC-ot 1904-ben a vidék harmadik legeredményesebb klubjaként rangsorolták.

Ennek ellenére a kolozsvári atléták nehéz körülmények között készültek, megfelelő atlétikapálya és edző nélkül. Az edzéseket a Sétatéren rögtönzött „edzőpályán” tartották, a különböző technikákat pedig a fővárosból hozott szakkönyvek alapján próbálták elsajátítani. Somodi számos magyar és nemzetközi kiadványt szerzett be, s már ez időben képezte magát – ez segítette hozzá, hogy az első világháborút követően edzői karrierjét is sikeresen elindíthassa.

1904 és 1906 között a Budapesti Egyetemi Atlétikai Club színeiben versenyzett, ekkor kötött barátságot a kiváló magasugróval, Gönczy Lajossal. Ez is hoz-

zárult ahhoz, hogy a távolugrásban is remekelő Somodi végül a magasugrást választotta fő versenyszámaként. Ebben az időszakban a magyar magasugrók az úgynevezett magyar technikával ugrottak: szemből futottak neki és a lécfelül homorítva mentek át. Ez a stílus nem a technikára, hanem az erőre tette a hangsúlyt. Gönczy kiváló nemzetközi eredményeket ért el, az 1900-as párizsi olimpián harmadik, az 1904-es St. Louis-i olimpián pedig negyedik helyezést szerzett, az 1906-ban Athénben rendezett hellén olimpián (Interim Olympics) második lett magasugrásban, mindhárom nemzetközi versenyén 175 centimétert ugrott. Ennek ellenére megállapítható, hogy Gönczy sohasem volt versenyben a győzelemért az amerikai ellenfeivel szemben.

1906-ban rendezték görög javaslatra, a görög király védnöksége alatt, az athéni interim olimpiát. Bár a felkészülést, az utazást és a versenyt is a szerény körülmények jellemezték, Somodi vállalta, hogy több próbában is indul. A rossz minőségű ivóvíz miatt nem versenyezhetett élete formájában, eredményei viszont így is figyelemre méltóak voltak: távolugrásban a döntőben 8. lett 645 cm-es ugrásával, míg a helyből távolugrás versenyében (akkor még rendeztek ilyen) az előkelő 6. helyen végzett.

Az athéni verseny után Somodi visszatért Kolozsvárra, és a KEAC atlétájaként versenyzett tovább. Távolugrásban egyre ritkábban indult, a magasugrásra fektette a hangsúlyt, ugrótechnikáját javítva. Ehhez szükség volt a rendszeres edzésre – ez pedig sokszor nem várt akadályokba ütközött. „Incze Gerő főgondnok engedelmével a monostori református templom udvarán készítettünk magunknak tréning pályát. Gedő felügyelőnek húsz korona „fájdalomdíjat” fizettünk, mert a gyepet elkoptattuk és lovának nem jutott fű. Az öltözködés is körülményes volt. Ha a ló „otthon volt”, akkor a faskamrában vetkeztünk, egyébként a tágasabb istállóban. Kora tavasszal eltakarítottuk már a havat s az azóta elhunyt Manouschek Ottóval, a magasugró Szegedy Gézával, a diszkoszvető Veres Lajossal, az ugyancsak magasugró Halusinszkyvel és öcsémmel, Andrásval keményen treníroztunk. Mert akkor bizony közölünk senki sem volt olyan kényes „vattaatléta”, mint sokan ma. Boldogok voltunk, hogy a huzatos istálló volt az öltözőnk és nem panaszkodtunk, hogy nincs meleg zuhanyunk. Itt, ezen a templom udvaron készültem a londoni olimpiára és továbbra is ott készültem a magyar bajnoki és nemzetközi versenyekre, egészen addig, míg 1911-ben felépült a sétatéri sporttelep...

A református iskola tanítójának sehogyan sem tetszett a mi tréningünk és a kolozsvári lapokban támadó cikkeket íratott ellenünk: »Félmeztelen alakok száguldoznak a templom udvarán» – írták a lapban. Kolozsváry Bálint, az akkori főgondnok megrémült a „közbotránytól”, és betiltotta a templomudvar használatát. Ravasz László mostani dunántúli püspök volt akkor a püspöki titkár, neki panaszkodtam el, hogy a drezdai verseny előtt a tréning megszakítása végzetes lehet számomra. Nyomban kihallgatásra vitt Kenessey püspökhöz, aki mosolyogva adta meg az engedélyt.«³

Egy új edzés módszer kidolgozója

■ Somodi belátta, hogy a sikeres felkészüléshez és versenyzéshez szükség van egy teljesen új koncepcióra. Változtatott addigi ugróstílusán és technikáján egyaránt, elsőként próbálkozott a lécfelüti vízszintes elfekvéssel úgy, hogy az ugrást szemből és nem oldalról indította. Somodi újítása volt, hogy továbbfejleszt-

tette a magyar technikát, és a léccel fölött majdnem vízszintesen ment át.⁴ Az edzéseken elért kiemelkedő eredményeket 1907 ősztől a versenyeken is megismételte, s nagyon hamar sikerült a 180 centiméteres határt meghaladnia.

Saját tapasztalata alapján alakította életstílusát és edzéseit, ennek kiindulópontját az athéni versenyen észlelt eljárások, technikák jelentették, melyeket a versenyen induló magasugrók alkalmaztak. Első lépésben Somodi megváltoztatta életmódját: sokat pihent, napi 9-10 órát aludt. Étkezését elsősorban a frissen sült húsokra, a tojásra és a gyümölcsökre alapozta, de édességet is evett, kerülve viszont a meghízást. A szeszes italok fogyasztását teljesen kizárta életéből.

Edzéseit egy-két rövid sprinttel (20 méter) kezdte, melyeket lassú, de szökdelő tempóban végzett. Ezután kezdte az ugrásokat alacsony magasságon (130-140 cm), rövid, 2-3 lépéses rohammal. Addig ugrott, amíg a léccel leverte, ekkor növelte a roham lépésszámát. Ilyen formán 160 centimétert négy lépéses, a 170 centiméteres magasságot pedig 6 lépéses rohammal ugrotta át. Ezen edzéstechnikának több előnyét észlelte: segítette a roham maximális kihasználását, javította az ugrás stílusát, illetve maximálisan kihasználta a levegőben történő kar- és derékmunkát. Emellett a versenyeken nagyobb rohammal könnyedén ugrotta a magasságot. Versenyek előtt, illetve kéthetente egyszer próbálkozott a maximális magasság teljesítésével is. Az edzés végén 2-3 szökdeléses sprint következett a bokaizületek erősítésére, végül pedig egy, erős sprint. Az edzést a lábizmok masszírozása és egy séta zárta. Hetente egyszer, többnyire, mikor a rossz idő nem tette lehetővé az ugrást, az edzésen Somodi csak sprinteket végzett.⁵

Új stílusának és edzésének eredményeként ugrásainak magassága 10 cm-rel emelkedett, emellett ugrásai biztosabbak lettek. „Bámulatos könnyedségével, kitűnő stílusával méltón ejtette csodálatba a közönséget”⁶ – jegyezte fel a sajtó egy győzelme után. Stílusa és első eredményei sejtették, hogy hamarosan sikerül megdönteni Gönczy Lajos 182 centiméteres rekordját. Ezt az 1907. szeptember 29-én rendezett versenyen érte el, ekkor 183 cm-re javította a magyar országos magasugró rekordot. A verseny érdekessége, hogy Somodi már 175 cm-nél megnyerte a versenyt, ekkor viszont rekord javítási kísérletet tett 183 cm-en, amely sikerült.

Az 1908-as évet a londoni olimpia határozta meg. A versenyre való felkészülés jól sikerült, hiszen az olimpia előtti bajnoki viadalon ismét országos rekordot, 184 centimétert ugrott.⁷

„Itt tulajdonképpen nemcsak maga az eredmény, hanem a stílus, a készség és biztonság az, amely annyira imponál” – jegyezte fel eredményéről és ugrásainak stílusáról a Nemzeti Sport cikkírója. „Úgy látszik, hogy Somodi még nincs formája tetőpontján s a londoni olimpiáig még nagy javulás várható”⁸ – reménykedtek a szakértők. Mindezek ellenére Somodi nem számított az olimpiai érem esélyesei közé.

Az álom valóra vált: a londoni olimpia

■ Az 1908-as londoni olimpiára való kvalifikáció nem csak sportsikert jelentett Somodi számára, hanem az edzősmódszere is beigazolódott. A szakértők felfigyeltek Somodira, hiszen nem csak újítást jelentett ugrásmódja, de így senki sem ugrott még világversenyen. Somodi szembe ugrotta a magasságot anélkül, hogy átfordulást alkalmazott volna. Stílusa nagyon hasonlított ahhoz, ahogyan a híres amerikai magasugró, George Horine ugrott 1912-ben. Horine stílusát így

jellemezte a magyar sportsajtó: „A földről való elugrás utáni pillanatban, teste mint egy párhuzamosan van a földdel. Egy erélyes mozdulat átdobja lábait a lécen és csak azután következik a felső test. Somodi István stílusa nagyban hasonlít ehhez.”⁹

Somodi István ugrása az 1908-as olimpián

A magyar sportsajtó is értékelte Somodi egyéni teljesítményét. A budapesti újságírók elsősorban eredményéért lelkesedtek, a kolozsváriak pedig büszkeségüknek adtak hangot. A londoni világversenyen a magasugrást 1908. július 21-én rendezték az olimpiai stadionban. Délelőtt zajlott a selejtező, délután pedig a döntő a legjobb nyolc eredményt elérő sportolóval. A verseny érdekessége az volt, hogy a délelőtti selejtező során két versenyző, a francia Georges André, valamint az ír Con Leahy egyaránt 188 cm-t értek el, viszont a délutáni döntőben ezt az eredményt nem tudták megismételni. A délutáni döntőben viszont Somodinak sikerült 188 cm-t ugrani. Mivel ekkor még nem létezett a többszöri kísérlet szabálya, valamint a két forduló eredményeit összesítették, így a három sportolót egyaránt ezüstéremmel jutalmazták és holtversenyt hirdettek. A versenyt az amerikai Porter nyerte 190½ cm-es ugrásával.

A korabeli magyar sportsajtó szerint:

„Hajszálon múltott, hogy előzetesen, a 1'88 méterről 1'90½ méterre felemelt magasságot át nem vitte. A magasugró világbajnokság egy pillanatra Magyarországra hajlott. A magyarok kis tábora óriási izgalmakat állott ki, de nem csak mi »drukkoltunk« Somody mellett, hanem az angol publikum is. Valahányszor Somody ugráshoz felállott, a publikum hatalmas tapsviharban részesítette őt, sikeres ugrás esetén meg pláne ünnepelte őt. Meg kell vallanunk azonban, hogy az az ováció nem csak Somody személyének szólt, hanem nagyrészt az angolok amerikaellenes hangulatának megnyilvánulása volt. Az angolok ugyanis sokért nem adták volna, ha Somody legyőzte volna Portert, a yankeet. Hisz még arról is megfélemedtek, hogy a kedvencük, az öreg (legalább 35 éves), de elpusztíthatatlan C. Leahy is a megverték között volna! De eltekintve minden anglo-american riválizálástól, Somodyról az angolok a legnagyobb elismeréssel

nyilatkoznak, a »The Sporting Life«, a legnagyobb angol lap így említi Somodyt: »the wonderfull jumper from Hungary«¹⁰

Somodi sikerét egy egész ország ünnepelte. „Az az erőfeszítő munka, amit egész nap produkált, mindenkinek felkeltette bámulatát”¹¹ – dicsérte a fővárosi sajtó. Kolozsvár polgárai is nagy szeretettel várták haza bajnokukat. „Somodi István győzelme a mi dicsőségünk is s éppen ezért annak szerzőjét első sorban is nekünk kell ünnepelni”¹² – vallották a kolozsvári egyetemisták.

A londoni siker utóélete

■ Kolozsvárra érkezésekor Somodit nagyszámú közönség várta éjjel a pályaudvaron, ahol a polgármester-helyettes és az egyetem képviselői üdvözölték. Sikere elsősorban az egyetemistákat ösztönözte, akik nagyszámba iratkoztak be a Kolozsvári Egyetemi Atlétikai Clubba. Az egyesület 1914-ig meghatározó szerepet játszott a magyar sportéletben.

A londoni sikert követően Somodi István visszatért Kolozsvárra, ahol a hangsúlyt tanulmányaira helyezte. Kevesebbet versenyzett a fővárosban, a két város közötti távolság, illetve az utazással járó magas költségek miatt. Csak a nagy versenyekre utazott, ahol mindig fényes győzelmet aratott. Mivel az Atlétikai Szövetség szabályai szerint országos rekordnak csak az az eredmény számított, melyet az ország területén értek el, ezért az 1909. évi BEAC évváró viadalán elért 186 cm-es ugrása lett az új magyar csúcs. Ezt az eredményt látva a szakértők sejtették, hogy már csak idő kérdése volt, hogy a kolozsvári versenyző megismételje londoni eredményét. Ez meg is történt 1910-ben, amikor Somodinak sikerült ismét 188 centimétert ugrania a BEAC évváró viadalán.¹³

„De viszont érthetőnek tartjuk, és méltányolni tudjuk Somodinak azt az álláspontját is, hogy csak nagy ritkán jelenik meg a porondon, de akkor azután képességének teljességében mutatkozik be. Pillanatnyi apró-cseprő, kétes értékű dicsőségek nem csábítják őt arra, hogy előbb jelenjék meg a nagy nyilvánosság előtt, mielőtt még önmagához méltót tudna produkálni. Azt a nagy energiát, törekvést, ambíciót pedig, a mellyel a nagy napra készül, egyenesen csodálni tudjuk! Távol a fejlett sportéletet élő fővárostól, szinte teljesen magára hagyatva, társ nélkül, valami rossz kis udvaron csendben dolgozik a mi Somodink a maga és a magyar sport dicsőségére! A magyar sporttársadalom legteljesebb elismerése illeti meg ezt az ideális magyar sportférfiút.”¹⁴

Somodi sikerein felbuzdulva a város vezetősége belátta, hogy Kolozsvárnak szüksége van egy modern, Európa-színvonalú sporttelepre, ahol a labdarúgók, atléták, teniszezők, tornászok egyaránt edzhetnek és versenyezhetnek. A tervek 1911-re készültek el, a sporttelepet Kovács Gyula városi főmérnök a Ferencváros budapesti pályája alapján készítette el, a sétatér végén épült fel.

A kolozsvári atlétikai iskola megteremtője

■ 1912-ben Somodi az ügyvédi vizsgájára készült, ezért versenyek sorát, majd pedig az olimpiát is kihagyta. Az első világháború, melyet, mint katona végigharcolt, végképp lezárta kiemelkedő sportolói karrierjét.

A háború utáni fejletlen politikai időszakban Somodi számára lehetőség nyílt a magyar fővárosba költözni, ahol fényes karrier állt előtte. De a fiatal ügyvéd szülővárosában maradt, ahol tisztviselőként dolgozott, emellett délutánonként

és szabadidejében atlétikaedzőként a helyi tehetségeket készítette fel. Újraszervezte a helyi magyar sportéletet annak ellenére, hogy a helyi román közigazgatás rengeteg nehézséget állított útjába. Munkájának köszönhetően a kolozsvári atléták óriási sikereket értek el a húszas és harmincas évek országos versenyein, s ez első sorban dr. Somodi lelkes munkásságának az eredménye.

A második világháború után dr. Somodi Istvánt a kommunista rendszer kizárta a sportéletből. Törvénytelenül kizsákmányolónak titulálta, emiatt még a nyugdíját is elvették, és kitiltották a sportpályákról. Mindezek ellenére élete végéig támogatta a kolozsvári magyar atlétákat. Tanácsaira, véleményére edzők és sportolók egyaránt odafigyeltek. 1963. július 8-án hunyt el nagy szegénységben, a kolozsvári Házsongárdi temetőben helyezték örök nyugalomra.

■ JEGYZETEK

1. Nevét többször Somody formában írták, tévesen.
2. Keleti Újság, 1940. március 24.
3. Uo.
4. Ezt a technikát módosította és alkalmazta Richard Fosbury 1968-ban, félkörívben való neki-futással a levegőben teljes hátfordítással, behajlított térdel hanyatt vetődött át a lécen. A flop nevű technikával 1968 telén érte el első sikereit, majd olimpiai aranyat nyert 224 centiméteres ugrásával.
5. Sport-Világ, 1908. április 27.
6. Nemzeti Sport, 1909. november 13.
7. „A 181 czm.-t Somody ismét játszva ugorja. Most 184 czm.-re magasra teszik a léczet; első kísérletre oldalával lesorolja, de másodsor már gyönyörűen sikerül a rekordugrás és a közönség tomboló lelkesedéssel tapsol a kitűnő kolozsvári atlétának.” Az Ujság, 1908. június 23.
8. Nemzeti Sport, 1908. június 27.
9. Sport-Világ, 1912. július 8.
10. Sport-Világ, 1908. augusztus 2.
11. Nemzeti Sport, 1908. augusztus 1.
12. Ellenzék, 1908. augusztus 3.
13. „A verseny szenzációját azonban Somody István dr. indulása illetőleg rekordjavítása képezte. Kivételes klasszisú magasugrónk óriási formában van. Könnyedén, gyönyörű stílusban javította meg a tavaly ugyancsak a B.E.A.C. versenyén felállított 1.86 méteres rekordját...” Az Ujság, 1910. október 4.
14. Sport Hírlap, 1910. október 10.